

Hollanda’da Nesilden Nesile Türk Dilinin Akatarılması Sonucunda Yeni Nesilin Türkçe Konuşmasına Yönelik Çalışma

Feyza KAPTAN*

Öz. “Almanya Treni kalkıyor gardan” diye başlayan gurbete iş yolculuğu kısa sürecek derken 60 yıllı geride bırakmıştır. Gurbetçi işçiler çalıştıkları ülke de (Hollanda’da) çıkarılan aile birleşimi yasası ile Türkiye’den eş ve çocuklarını getirilerek uzun süreli oturma geçmişlerdir. Böylece ikinci nesil, üçüncü nesil Avrupa’da doğup yetişmeye başlamıştır. Avrupada doğan yeni nesil ev ortamında Türkçe konuşsa da Hollandaca eğitim ve iş ortamında bulunulduğundan iki lisanlılık ortaya çıkmaktadır. Ebeveynlerin Hollandaca da ki ve Türkçedeki yetersizliklerinden dolayı sonraki nesillere dil kültür aktarımını sağlamakta zorluk çekmişlerdir. Her ne kadar birinci kuşak aile birleşiminden sonra, camiiler ve Türk kültür cemiyetleri inşa ederek Türk dili ve -kültürünü yaşatmaya ve snraki nesillere aktarmaya çalışsada, buna istenilen seviyede muvaffak olunamamıştır. Yapılan araştırmada üçüncü nesil gençlerin yaşamında Türkçe dilinin sadece aile ve arkadaş ortamlarında konuşmakla sınırlı kaldığı, Hollandaca ise resmi dil olarak toplumun her alanında konuşulduğundan Türkçelerinin geri plana itildiği bulguları ortaya çıkmıştır. Türkçe cümlelere sıklıkla Hollandaca kelimeler sokulmakta böylece Hollanda Türkçesi denen bir dil oluşmaktadır. Bu makalede Hollanda’da yaşayan Türklerde nesilden nesile aktarılacak günümüze gelen Türkçenin konuşulmasında üçüncü neslin karşılaştığı zorluklar ve çözümler araştırılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır; Türk göçmen ailelerin Türkçe dilin aktarımında yetersiz kaldıkları, resmi dil olan Hollandacanın toplumsal her alanda geçerli olmasından dolayı Türkçe’nin sadece aile ve rkadaş ortamında geri plana itildiği, ve sadece arkadaş ve aile ortamında konuşmakla sınırlı kaldığı, 2004 yılından itibaren ilkokullarda Türk çocuklarına verilen Türkçe derslerin kaldırılması sonucu, Türkçenin akraba ve arkadaş ortmında basit kelimelerle konuşulan günlük dil halinde öğrenilebildiği, dolayısıyla üçüncü nesilde kitap okuma anlama becerileri ve kelime haznelerinin zayıf kaldığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda gençlerin anailleri Türkçeyi konuşmakta çekingen davrandıkları gözlemlenmiştir. Buna neden olarak ise telaffuz hatası yapmaktan korktuklarını ve doğru kelimeyi bulamadıklarında yerine Hollandaca kelime koyduklarını ileri sürmüşlerdir. Bu da üçüncü nesil gençlerin cümlelerde karma dil kullanmayı tercih ettikleri ve aynı kökenli gençlerin kendi aralarında bu karışık dil kullanımını alışkanlık haline getirdikleri dikkat çekmiştir, çeşitli sivil toplum kuruluşlarının Türkçe dil kültürünün aktarılmasında çaba sarf ettikleri, etkinliklerde buldukları görülmüş, çeşitli nedenlerden dolayı süreklilik sağlamakta her aman başarılı olunamamıştır. Bu araştırma neticesinde Hollanda da yaşayan Türklerin Türk dil, kültür ve tarihini öğrenmeye istekli oldukları ve ihtiyaç duydukları tespit edilmiş ve bu yönde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anadil, Generyasyon, Göç, Hollanda.

* Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yurtdışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Öğrencisi, fevza_kaptan1@hotmail.com

A Study for the Use of New Generation in Turkish as a Result of the Transfer of the Turkish Language From the Generation in the Netherlands

Abstract. The journey that began with the train to Germany for short-term work has already left the 1960s behind. Meanwhile, family reunification took place, and the second generation third generation was born and started to grow in Europe, so problems have arisen in ensuring intercultural language transfer. Although, after the first generation family reunification, it is seen that these services are insufficient in the third generation in trying to maintain the Turkish language and culture by building mosques, Turkish cultural societies. It has been revealed that third generation young people are limited to speaking the Turkish language only in family and friend environments, while Dutch is spoken as an official language in all areas of society and their Turkish is pushed to the background. Dutch words are often inserted into Turkish sentences, thus creating a language called Dutch Turkish. It has emerged that educational activities that will support the Turkish language history and culture are required for the third and subsequent generations to be integrated in the European countries where they reside and to reach the position they deserve and to adopt their own identity. In this article, the difficulties and solutions faced by the third generation in speaking Turkish from generation to generation by the Turks living in the Netherlands have been investigated and the following results have been reached; Turkish immigrant families are inadequate in the transmission of Turkish language, and the official language, Dutch, is valid in all social areas, and Turkish is pushed to the background only in the family and companion environment, As a result of the abolition of Turkish lessons given to Turkish children in primary schools since 2004, Turkish can be learned as a daily language spoken in the environment of relatives and friends, and therefore, in the third generation, reading and comprehension skills and vocabulary are weak. As a result of the research, it was observed that the young people behave timidly in speaking their mother tongue Turkish. They argued that the reason for this was that they were afraid of making a pronunciation mistake and when they could not find the correct word, they replaced it with a Dutch word. This drew attention to the fact that third-generation young people prefer to use mixed language in sentences and that young people of the same origin have made a habit of using this mixed language among themselves, it has been observed that various non-governmental organizations have made efforts to transfer the Turkish language culture, they have been involved in activities, could not be successful. As a result of this research, it was determined that Turks living in the Netherlands were willing and needed to learn Turkish language, culture and history, and suggestions were made in this direction. The Ministry of the Republic of Turkey and the Turks Abroad (YTB) has recommended the steps that should be taken in this regard.

Keywords: Generation, İmigrtion, Mother tongue, Netherlands.

1. GİRİŞ

Bugün Türkçe, Batı Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde ve dolayısıyla Hollanda'da yaşayan milyonlarca göçmen işçi ailelerinin konuştuğu önemli bir azınlık dili haline gelmiştir. 60'lı yıllarda Hollanda'ya geçici işçi olarak göç eden ve daha sonraki yıllarda ailelerini de yanlarına alarak uzun süreli yerleşime geçen Türk aileler, Türkiye'ye temelli geri dönüş yapacaklarını söyleseler de bu gerçekleşmemiş bir hayal olarak kalmıştır. İkinci ve üçüncü kuşaklarda Hollanda'ya adapte oluş uğraşı daha ağır basmaktadır. Bu demek oluyor ki Türk vatandaşlarının Hollanda'daki akıbeti geçici değil kalıcı olmasıdır. Buna bağlı olarak elbette ki Türk dili de kalıcı olduğunu söylenebilir. Hollanda'da Türkçe'nin gelecek nesiller üzerinde nasıl geliştiğini incelemekte fayda vardır.

Birinci nesil hayatını Hollanda'da çalışarak, para kazanıp geri dönme hayalleriyle geçirirken, ikinci nesil çalışmaya, eğitime ve entegrasyona yönelmişlerdir. Üçüncü nesil ise doğma büyüme Hollanda'da olduklarından Hollandaca eğitimi, dili daha geniş bir alana yayılmış Türkçe ise ikinci dil olarak yer değiştirmiş ve sadece aile arkadaş ortamlarında konuşulmaya başlanmıştır.

Üçüncü ve dördüncü kuşak Türkler buldukları ülkenin dilini önceki kuşaklara göre daha iyi bilmekle birlikte ailesinden aldığı kültür arasında bocama yaşamaktadır. (Özdemir, 2006)

Haatice Demirbaş yayımlanan eğitim-kültür dergisinde Avrupadaki türk çocukları hakkında şöyle ifade etmiştir: “Bulduğu ülkenin dilini, birinci kuşağa göre daha iyi bilen dördüncü kuşağın, Türkçeyi doğru ve güzel konuşma becerisine yeteri kadar sahip olduğunu söylemek mümkün değildir”. Bununla birlikte yeni kuşağın eğitim seviyesinin daha yüksek olduğunu, yaşadığı ülkenin eşit haklarına sahip olma konusunda mücadele veren ve entegrasyon çabası içinde kuşak olduğunu ifade etmiştir. (Demirbaş, 2014)

Peki, bir dil bir insan, iki dil iki insan değerinde görülebilirken, iki dillilik neden bir sorun haline gelmektedir? Buradaki sorun her iki dilin tam olarak bilinmeyişinden kaynaklanmaktadır Çeşitli araştırmalarda Almanya ve Hollanda'daki Türkçe gelişimi aynı benzerlikler gözlemlenmiştir. Bu açıdan Almanya'da yapılan araştırmalarda bu makalede önem verilmiştir.

Hangi nesilden olursa olsun Türk göçmenlerin Türkiye ye hissi bir gönül bağı olduğundan Türk kültürünü ve Türk dilini Türkiyesiz düşünemezler. Kendilerini Türk toplumunun bir parçası olarak görmeye devam ederler. İyi Türkçe öğrenmek istemelerinin amacı da Türkiye

ve Türkiye’de ki akrabalarıyla bağları koparmamak ve dil sorunu yaşamadan iletişim kurabilmektir. Belki de bu yüzden Hollanda da ki Türklerin konuştukları Türkçeye yönelik bir araştırma yapmaya uzun yıllar gerek duyulmamıştır. Sadece bazı yazılarda Türk diline geçerek Türkçeymiş gibi kullanılan Almanya ve Hollandaca kelimelere dikkat çekilmiştir. Buna örnek olarak Türk Dili dergisinde yayınlanan bir yazıdan bir parçayı aşağıda paylaşmıştır.

Federal Almanya da özel sayfalar yayımlanan Hürriyet, Milliyet ve Tercüman gazetelerinde birçok Almanca kelime Türkçe cümlelerin içinde yer almaktadır. Bunları sanki Türkçe bir kelimeymiş gibi okuyuculara aktararak vatandaşlarımızın ‘iki dilli’ (başka bir görüşle ‘yarım dilli’) olmasına yol açan bu tutumda da birlik görülmemektedir.(...) (Gözaydın 1984)

Almanya’da olduğu gibi Hollanda Türkçesine de egemen dilden bir takım kelimeler girmiştir. Bunu Tablo 1. de örnek olarak verilmektedir.

Tablo 1. Birinci kuşak göçmenlerin dilinde Hollandaca kelimelerin alınımı.

Hollandaca	Türkçede	Anlam
Straat	Sıtraat	Sokak
Arbeidsbureau	Arbaytbüro	İşçi ve iş bulma kurumu
Afspraak	Afspırak	Randevu
Kaart	Kart	Harita
Pindakaas	Pindakas	Fıstık ezmesi

Boescholen, H. (1992)

Bu kelime geçişlerini iyi anlamak için geriye dönerek Türkiye’nin kırsal kesiminden Hollanda’ya gurbetçi işçi olarak gelen birinci neslin seçilme kıstasına bir bakıldığında: eli sağlam, dişi sağlam iş gören Avrupalının II. Dünya Harbinden sonra tekrar inşası için elverişli kişilerden seçilmiştir. Eğitim Öğretim seviyesi bu kıstasta yer almamıştır. Yukarıda örnek gösterilen kelimeler genellikle köylü kökenli göçmenlerin hayatında ilk defa karşılaştıkları

kurum veya kavramları ifade ettiğinden Türkçe kelimelermiş gibi kullanılmıştır. Yalnız bu konuşulan artık Türkiye Türkçesi değil Hollanda Türkçesi olmuştur.

Avrupa ülkelerine göç eden Türkler çeşitli nedenlerle göç ettikleri ülke dilini fonksiyonel bir şekilde kullanamaz iken diğer taraftan kendi ana dillerinden de uzaklaşmaktadırlar. Avrupa ülkelerindeki ikinci ve üçüncü nesil Türk öğrenciler Türkçe'yi sadece Türk aileleriyle ve Türk arkadaşlarıyla iletişim kurmak için kullanmakta bu da Türkçenin sınırlı bir kullanım alanı olduğunu anlatmaktadır.

Bu ve benzeri durumlar göçmenlerin özellikle ikinci ve üçüncü kuşağın hem kendi ana dillerini hem de göç ettikleri ülkenin dilini tam olarak öğrenmediklerinin bir göstergesidir. İki dili de tam olarak bilememe sorunu (Can ve Can,2009) olarak ifade edilen bu durum göçmenlerin hem aile içinde hem de okulda bir takım iletişim problemleri ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

Aynı şekilde Avrupa'ya göç edenler arasında ikinci kuşak ve sonraki kuşaklar daha büyük kimlik problemi yaşamıştır. İki dilli ve çok kültürlü toplumda yetişen bu bireyler için benlik saygısının gelişimi çok önemlidir. Kendi kültürel benliğini kazanamayanların, başka toplumun değerlerine saygı duymamaları dolayısıyla yaşadıkları ülkeyle sosyo-kültürel bir bütünün içinde olmaları beklenemez. Sağlıklı bir kültürel kimlik, farklı kültürel değerlere uyum sağlamayı kolaylaştıracaktır. Aksi takdirde kendine güvenleri zayıf olan topluluklar kendi değerlerine körü körüne sarılarak yaşadıkları toplumdan uzaklaşır ve içine kapanır (Bedirhan,2009). Bu da bütünleşme (entegrasyon) önünde önemli bir engel teşkil eder.

Bütünleşme aynı zamanda bir sürece işaret eder. Toplumı meydana getiren bireylerin ve onların oluşturduğu farklı ünitelerin karşılıklı bağımlılık ve ahenk içerisinde bir düzen oluşturma sürecidir. Bu süreç bireyler bakımından içinde buldukları toplum ya da grubun hâkim değerlerini kendilerine mal etmek ve dolayısıyla toplumun sosyo-kültürel değerlerini kazanarak onunla uyumlu bir duruma gelmek şeklinde seyreder (Altıntaş, 2008).

Sosyal bütünleşmenin birinci boyutunu duygusal aidiyet ve biz duygusu gibi, ikinci boyutunu ise davranışlar oluşturur. Davranışlar bireyler arasındaki sosyal etkileşimin yoğunluğu ve sıklığına yani sosyal mesafeye gönderme yapar. Sosyal mesafe küçük olduğu zaman, yani, üyeler arası etkileşimin sıklığı ve yoğunluğu yüksek olduğu zaman grup içerisinde ki sosyal bütünleşmenin güçlü olduğu; diğer taraftan sosyal mesafe büyük olduğu zaman da sosyal bütünleşmenin zayıf olduğu söylenir (Scott 1976).

Birinci kuşak Türk göçmenler için ev sahibi topluma uyum sağlayabilmek yeni nesillere göre daha zordu çünkü onların amacı sadece para kazanıp bir süre sonra vatanlarına geri dönmektir. Ayrıca birinci neslin çoğunluğu işçilerden oluştuğundan iletişim ihtiyaçları sınırlıydı. Sonraki kuşaklar ise ev sahibi ülkelerde okullara gitmekte ve ebeveynleri onları daha yüksek bir statüye sahip olmaları için desteklemekteler.

Aynılışma-benzeşme (acculturation) ise baskın bir kültüre benzeşmek suretiyle onunla “aynılışma” (Günay, 2003) demektir. Göçmenlerin buldukları ülkenin dilini ve kültürünü hiçbir şekilde öğrenmeden o toplumda yaşamları hem kendileri ve hem de buldukları ülke açısından ne kadar sorunlu ve kabul edilemez ise diğer taraftan kendi dillerini ve kültürlerini tamamen terk etmeye zorlanmaları da aynı ölçüde sorunlu ve kabul edilemez bir durumdur. Baskın kültürün bir şekilde içselleştirilmesi ve ya baskın kültürle aynılışma bu kavramla ifade edilmekte olup asimilasyon (erime) kavramı ile yakınlığı dikkat çekmektedir.

Asimilasyon (erime/eşitleme) ve a-kültürasyon (acculturation) arasındaki fark ise u şekilde tespit edilebilir. Sosyalleşmenin belli bir düzeyde aynılışmaya neden olması a-kültürasyon kavramıyla ifade edilirken, aynılışmanın son aşaması/ileri durumu asimilasyon kavramıyla ifade edilir (Nurvan ve diğerleri, erişim 06.04.2012).

Asimilasyon kavramı kısaca bir azınlığın bir grup içerisinde erimesini ifade etmektedir. Ulusal köken ile ilgili özellikler toplumda zamanla azalmakta ve ortadan kalkmaktadır.

“Radikal bir emilim, bir tür sosyal sindirimdir. Orijinal kimlik tamamen kaybolmaktadır” (Grange, 2005).

Hollanda Çok kültürlü politikasından 1990’lı yıllarda tek kültürlülüğe geçmiş ve farklı alanlarda kısıtlamalar getirerek yabancılara yönelik politikasını giderek sertleştirmiştir. Hollanda da artık diğer batı Avrupa ülkelerine benzeyen bir yabancılar politikası sergilemekte yani asimilasyon politikası ağır basmaktadır. Bu politikaya göre göçmenlere sadece evsahibi ülkenin dili öğretilir ve ana dil kullanımı engellenir. Amaç bu şekilde problemi yok etmektir.

Hollanda’daki Türk göçmenlerin büyük çoğunluğu entegrasyona evet derken asimilasyona hayır demektedirler. Hollanda hükümeti ise asimilasyonsuz entegrasyonun pekte mümkün olamayacağı kanısında görünüyor.

Bir toplumda bütünleşme ve uyum süreçleri birbiriyle yakından ilgilidir. Ancak bazı olgular merkezi konuma sahiptir bunlardan biri de dindir. Kimlik oluşturma başta olmak üzere çoğu

sosyo-kültürel unsur az ya da çok doğrudan veya dolaylı olarak dinden etkilenmektedir. Dinlerin insan kültürü üzerinde etkisi göz ardı edilemez (Altıntaş, 2008).

Hollanda'da yaşayan üçüncü kuşak Türklerde Cuma hutbesinde hocanın Türkçe vaazını ve din kültür kavramını anlamakta güçlük çektiği gözlemlenmiştir. Sadece aile ortamında Türkçe konuşmanın ve yaz tatilini Türkiye'de geçirmenin dil aktarımına yeterli olmadığı ve daha ileri dönemlerde dede-torun iletişiminin nasıl olacağı espri ile konuşulmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı Türk kökenli göçmen ailelerin çocukları olan, Türkçe eğitime katılmış gençlerin (9-20 yaş arası) Türk diline bakışlarını ve farkındalıklarını belirlemektir.

Özellikle Türkçe iletişiminde yaşadıkları engeller ve geleceğe yönelik Türkçe kullanımı hakkında düşüncelerini tespit etmektir. Bu konu ile ilgili iki dilli olmanın kendilerine ne ifade ettiğini tespit etmektir.

Bu çalışma kapsamında şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Yeni nesil gençler kendi aile göç geçmişiyle ilgili bilgiler mi?

(Hollanda da yeni nesil gençler kendi aile göç geçmişiyle ilgili şimdiki kullandıkları Türkçeyi nasıl değerlendiriyorlar)

2. Yeni nesil Türk gençleri kendi anadili gelişimlerini nasıl ifade ediyorlar?
3. Yeni nesil Türk gençleri şu an ki konuşma becerilerini nasıl değerlendirmektedirler?

Bu araştırma sonucunun gelecekte verilebilecek Türkçe eğitimi için esas alınıp, gençlerin seviye ve algılarına göre eğitim verilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda Hollandadaki iki dilli Türkler hakkında yapılan araştırmalara katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bilindiği gibi Türkçe sadece dil değildir. Aynı zamanda kültür ve tarihi yansıtmaktadır. Bu unsurlar kimliğin temelini oluşturmaktadır.

Bu konu ile ilgili bir sonraki araştırma önerimiz: *Hollanda da büyük şehirlerde ve kırsal kesimlerde yaşayan göçmen Türkler arasında anadil ve -kültürü gelişimi kapsamında olası farklılıkların, neden ve sonuçlarının araştırılmasıdır.*

2. YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın nasıl gerçekleştiğine yönelik bilgi verilmektedir. Araştırma nitel olmakla, katılımcıların durumunu ortaya koymaya yönelik bir çalışmadır. Literatürde durum araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır.

Nitel araştırmaya ait veri toplama yöntemlerinden ‘görüş yöntemini’ değerlendirerek veriler toplanmıştır. Böylece gençlere iki dillilik ile algıları, duygu ve düşüncülerine yönelik sorular sorulmuştur. Ulaşılan bilgilerle gençlerin iki dilliliği nasıl yaşadıkları hakkında daha geniş bilgi edinilmiştir. Görüşme gerçekleşmeden katılımcı gençlerden, ses kaydı için izin alınmıştır. Ses kaydı onayından sonra soruların cevapları yazılı döküman haline getirilmiştir. Gençlerin verdikleri cevapları, ana dillerinde kendilerini ifade ettikleri ve zorlandıkları kısımları inceleyerek benzer konular ve cevaplar kodlanıp belirgin bir hale getirilmiştir.

2.1 Örneklem- Evren

Katılımcılar Hollanda'nın Groningen vilayetine bağlı Appingedam İlçesinde yaşayan (9-20 yaş aralığındaki) ikinci ve üçüncü kuşak 11 gençten oluşmaktadır. Niteliksel araştırmalarda örneklemelerde genellikle az sayıda kişiyle çalışılır ve kesin sonuçlara varma ya da sonuçların topluma genellemesi kaygısı güdülmez (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Görüşmelerde gençlere yarı yapılandırılmış beş soru yöneltilmiştir; kendilerini nasıl ifade ettikleri, anadil kullanımı ile ilgili ve iki dilliliği günlük yaşamlarında nasıl kullandıklarını ve ne ifade ettiğini anlatmaları istenmiştir. Araştırmada gençlerin belirttikleri zorlukları, sorunları, isteklerini ve ihtiyaçlarını giderebilmek için öneriler sunulmuştur. Bu görüşmeler Hollanda'da diyanet vakfına bağlı Appingedam ilçesinde bulunan Orhan gazı camisi ve Türk Kültür Cemiyeti desteği ile yapılmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerini korumak amacıyla katılımcılar K1, K2, K3 şeklinde kodlanmıştır.

2.2 Verilerin Toplama Yöntemi

Verileri toplamadan önce yarı yapılandırılmış soruların gereken yönlendirme şekilleri araştırılmıştır. Verileri toplamak için sağlam zemin hazırlanmıştır. Görüşmede niteliği arttıran kriterlere dikkat edilmiştir. Örcü ve Şimşek'e göre kriterler şunları kapsamaktadır; Görüşme sürecinde yanıtların amaca yönelik olması ve yanıtların amaçtan sapmamasına dikkat edilmelidir, not alınmalı, yanıtlar sorulardan daha uzun ve detaylı olmalı, zengin ve derin yanıtlar elde etmek ve katılımcının fikirlerine müdahale etmeksizin sadık kalınmalıdır. Verilerin toplama sürecinde bu bilgiler ciddiye alınmış ve gerektiği gibi uygulanmıştır.

Görüşmelerde katılımcıya kendini rahat hissettirmek için dostça iletişim kurulmuştur. Örneğin, sorulara başlamadan önce katılımcılarla sohbet edilmiştir. Bu yarı yapılandırılmış görüşmeler sırasında gerekli görüldükçe ek sorular da yöneltilmiştir. Verilen kısa cevaplarda 'neden ve nasıl' soruları sorulmuştur. Görüşmede ara ara not tutulmuştur.

Yıldırım ve Şimşek'e göre görüşme, insanların bakış açılarını, öznel deneyimlerini, duygularını, değerlerini ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir.

Görüşme sürecinin, gözlem ve yazılı dokümanlardan elde edilen verilerle desteklenmesi araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmaktadır.

Bu çalışma toplamda 11 genç katılımcılardan oluşmaktadır. Görüşmeler ev ortamında ve Türk kültür cemiyetinde yapılmıştır. Her görüşme yaklaşık 45 dakika süre içinde gerçekleşmiştir. Görüşmede alınan cevaplar ses kaydı incelemesi ardından yazılı doküman haline getirilmiştir.

2.3 Verilerin Analizi

Çalışma grubuyla yapılan bireysel görüşmelerden elde edilen ses kayıtları doküman haline getirilmiştir. Her bir katılımcı K1 (katılımcı 1), K2, K3) olarak kodlanmıştır. Her sorunun altına verilen cevaplar toplanıp bir bütün haline getirilmiştir. Bu toplanan verilerin analizi için bütün soruların cevapları tek tek gözden geçirilmiştir ve sonra

birbirleriyle kıyaslama yapıp kategorileştirilmiştir. Çoğunlukla aynı verilen cevaplar işaretlenmiştir. Bu işlem kodlama olarak değerlendirilmiştir.

Bu aşamada araştırmacı, elde ettiği bilgileri inceleyerek, anlamlı bölümlere ayırmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiğini bulmaya çalışır. Bu bölümler bazen bir sözcük, bazen bir cümle ya da paragraf, bazen de bir sayfalık veri olabilir. Kendi içinde anlamlı bir bölüm oluşturan bu bölümler, araştırmacı tarafından isimlendirilir, diğer bir deyişle kodlanır (Neuman, 2012). Böylece uyuşan ve uyuşmayan cevaplar seçilmiştir. Bu incelemeyi daha belirgin/açıklayıcı hale getirmek için tablolar ile sunulmuştur. Verilerin okuyucunun anlayabileceği bir dille tanımlanması, açıklanması ve sunulması önemlidir. Bu aşamada araştırmacı kendi görüş ve yorumlarına yer vermez ve toplanan bilgileri işlenmiş bir biçimde okuyucuya sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

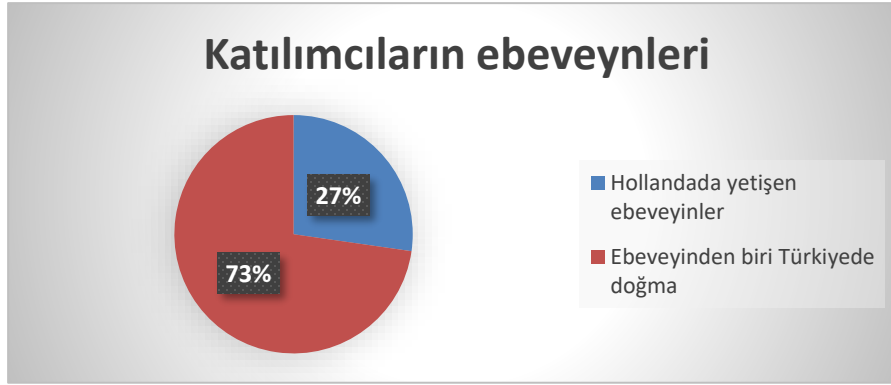
Toplanan verilerin açıklanmasında ve anlamlandırılmasında yardımcı olabilecek araştırmacının görüş ve yorumları nitel araştırmada önemli bir yer tutar. Bu nedenle araştırmacı bu son aşamada topladığı verilere anlam kazandırmak ve bulgular arasındaki ilişkileri açıklamak, neden-sonuç ilişkileri kurmak, bulgulardan birtakım sonuçlar çıkarmak ve elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalar yapmak durumundadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3. BULGULAR

3.1 Katılımcıların Ebeveynleri

Nesilden nesile Türkçe aktarımı ailede başlar. Neticede çocukların ilk duyduğu en yakın çevresinden edindiği dil anadilidir. Ebeviyinin eğitim öğrenim seviyeleri ve Türkçeleri ne kadar iyi olursa dil aktarımı o kadar başarılı olmaktadır. Türkiye’de yetişmiş ve tahsil durumu yüksek olan ebeveynlerin dil bilgileri, yabancı ülkede doğan ve/ veya tahsil durumu düşük olan ebeveynlerden daha iyi olması büyük olasılıktır. Bilindiği üzere Türkiye’den işçi olarak Hollanda’ya gelen birinci neslin çoğunluğunu kırsal kesimde yaşayan, en fazla ilkokulu bitirmiş, fiziksel güce dayalı

işlerde çalışmak için uygun olan kişiler oluşturmaktaydı. Dolayısıyla ailede konuşularak çocuklara aktarılan dil seviyesinde bu oranda olması beklenmektedir.

Şekil 1. Katılımcıların ebeveynleri

11 katılımcının verdiği cevaplara göre ebeveynlerin çoğu Türkiye’de doğma (Tablo 1: Katılımcıların ebeveynleri). Çoğu evlilikler görücü usulü gerçekleşmiştir ve Türkiye de evlenilen eş Hollanda ya getirilmiştir. 2000’li yılların başında Hollanda hükümeti evlilik vesilesi ile Türkiye’den daha fazla insan gelmesinin önüne geçmek için yasalarda yaptığı değişikliklerle bunu zorlaştırmıştır. Bunun neticesinde zamanla ithal evlilikler azalmıştır.

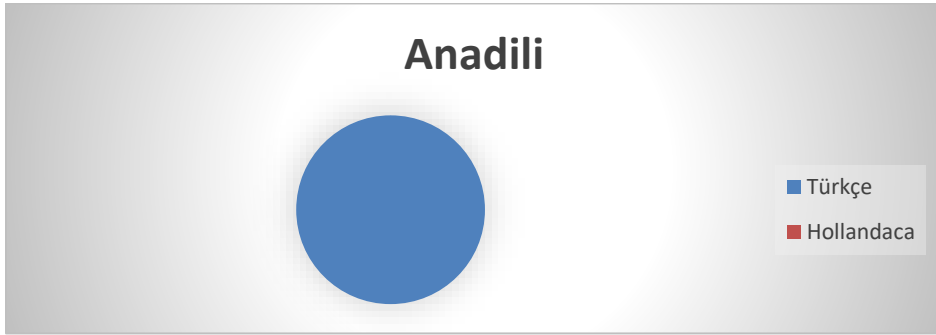
11 katılımcıdan 7si’nin annesinin evlilik yoluyla Hollanda’ya geldiği ve babalarının çocukken Hollanda’ya taşındıkları (bir katılımcının babası Hollanda doğumlu olduğu), 11 katılımcıdan dördünde ise babanın evlilik yoluyla Hollanda’ya geldiği ve annenin çocuk yaşlardan itibaren Hollanda’da yaşadığı tespit edilmiştir.

Katılımcılar aile geçmişleri hakkında yüzeysel bir bilgiye sahip olduklarını bildirmişlerdir. Katılımcılar Türkçeyi ailenin geldiği bölgenin şivesiyle konuşmaktadırlar ve kelime dağarcıklarının kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir. Ailenin sosyo-kültürel durumu ve eğitim seviyesinin çocukların ana dili gelişmesinde çok etkisi olduğu yapılan bilimsel araştırmalar sonucu tespit edilmiştir.

Bunun yanında ailenin Hollanda’ya göç ediş şekli ve zamanı da çocukların ana dili öğrenimi ve kullanımını olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

3.2 Katılımcıların ilk öğrendikleri dil

Anadilin ilköğrenildiği yer aile eve en yakın çevre olmaktadır. Eğitim ailede başlar. Aileler ne kadar bilinçli ise çocukların dil ve kültür aktarımı da o denli başarılı olacaktır. Çocuklar anadillerini iyi öğrendiklerinde ikinci dil öğrenimi de daha başarılı olacaktır. Yapılan araştırmada katılımcıların ilk öğrendikleri dilin anadili olduğu görülmektedir. Buna rağmen ileriki yıllarda anadilleri Türkçeyi konuşmakta zorlandıkları tespit edilmiştir.

Şekil 2. Katılımcıların anadili

Katılımcıların hepsinin ilk öğrendikleri dil Türkçe olmuştur. Anadili Türkçeyi aile ve yakın çevrelerinden öğrendiklerini ve Türkçe televizyon kanallarını izleyerek geliştirdikleri katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca yıllık tatillerini Türkiye de geçirenlerin Türkçelerinde olumlu yönde gelişme olduğu belirtilmiştir. Hollanda da kreşe ya da okula başlayan çocuklar Hollandaca dilinin hâkim olduğu bir ortamda Hollandaca konuşmaya başladıklarından Türkçelerini daha az geliştirebilmişlerdir.

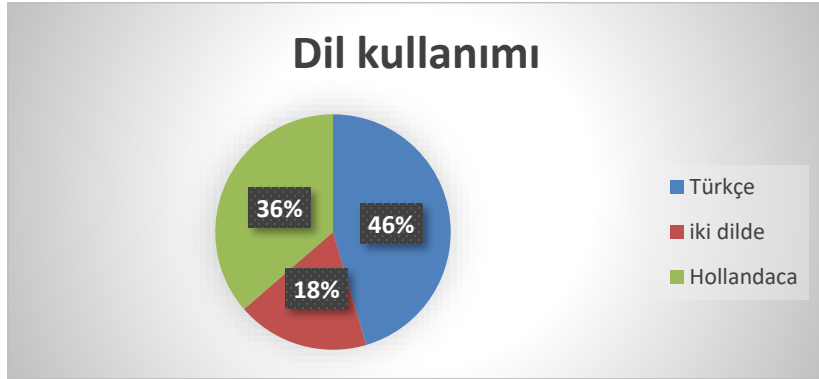
3.3 Günlük anadili kullanımına yönelik bulgular

Hollanda da (Avrupa'da) yetişen Türkiyeli göçmen çocuklarının büyük bir kısmı ev dışında içinde buldukları toplumun dilini kullanmakta, anadillerini ise ev içinde, aile/akraba ve aynı anadiline sahip arkadaş grubu içerisinde son derece asgari bir seviyede kullanmaktadırlar. Özellikle çocuklar ve yetişkinler arasındaki iletişim, buyurgan ve daha çok temel gereksinimleri karşılamaya yönelik bir özellik

göstermektedir. Aile içerisinde sağlıklı bir iletişim kurulamayışı da ayrıca konunun diğer bir boyutudur.

Dolayısıyla, kapalı bir çevrede, kısır bir döngü içinde sürdürülen tekdüze yaşama bağlı olarak, Türkçenin de iletişim dili olarak yeterli oranda kullanılmaması nedeniyle yeni yetişen kuşakların yeterli kalitede Türkçe öğrenmesi engellenmektedir. Bunun sonucunda yarı dillilik gibi bir tehlike ile karşı karşıya kalınmaktadır. Yarı dillilik ise ancak dilsizlik olarak tanımlanabilir.

Yarı dillilik veya dilsizlik bireyin ruhsal dünyasını ve sonrasında tüm eğitim hayatını etkileyecek olumsuz sonuçların habercisi olarak değerlendirilmektedir (nitekim, çocukların ergen oldukça ebeveynleri ve kendi yaşıtı diğer çocuklar ile arasındaki dilsel boşluk, duygusal bir boşluğa dönüşür ve çocuklar ebeveynlerine ve okula çok hızlı bir biçimde yabancılaşabilirler). (“ Dilin Önemi ve Anadil Olarak Türkçe”, 2015)

Şekil 3. Bir günde en fazla hangi dil konuşulduğuna yönelik soruya alınan cevap 4. Tabloda belirtilmiştir.

Çocukların dil tercihlerinde çevrenin etkili olduğu görülmektedir. Ortaokulda bu daha belirgin hale gelmektedir. Okulda konuşulan dil ülkenin resmi dili Hollandacadır. Dolayısıyla derslerde eğitimci ve öğrencilerle Hollandaca konuşulması ağırlıklıdır. Buna rağmen teneffüslerde, okul bahçesinde Türk çocuklarının kendi aralarında anadili konuşmayı tercih ettikleri ifade edilmiştir.

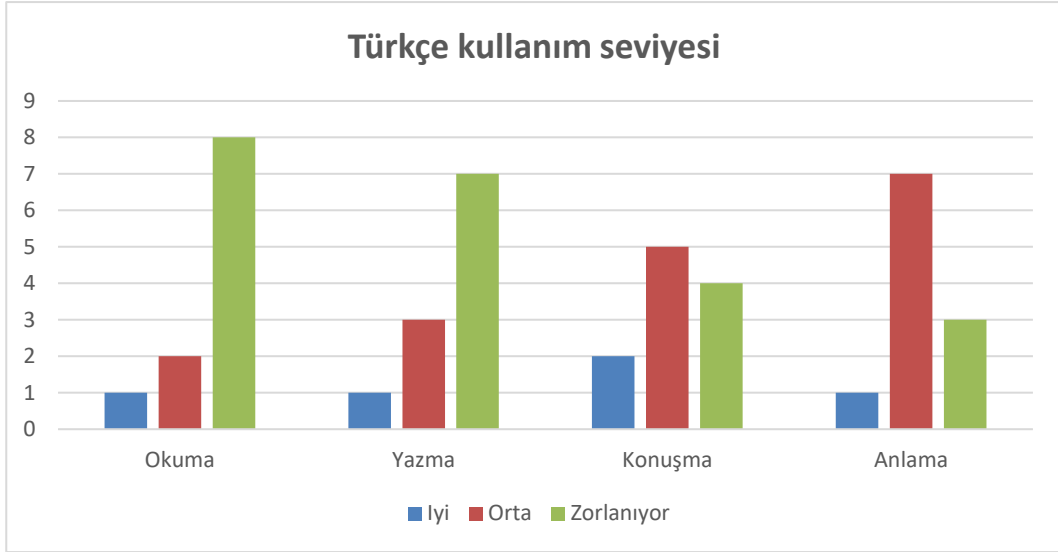
Okul dışında Türk çocuklarının kendi aralarında konuştuğu dil Türkçe veya Türkçe ve Hollandacanın karışımından oluşan karma bir dildir. Türk çocukları iki dilli olarak yetişmektedirler ve konuşurken Türkçede uygun kelimeyi bulamazlarsa yerini Hollandaca bir kelimeyle doldurmaktadırlar.

Ayrıca araştırma sonucuna göre bazı ailelerin Hollandaca dilini (çocukların ileriye yönelik eğitim ve iş imkânlarında zorluk çekmemeleri düşüncesiyle) Türkçeden daha çok önemsemeleri çocukların dil kullanım tercihlerini etkilemektedir.

3.4 Türkçede en çok zorlukla karşılaşılan alana yönelik bulgular

Araştırma bulguları Hollanda da yaşayan üçüncü nesil Türklerin Türkçe konuşmakta en çok zorluk çektikleri bölümlerin sırasıyla okuma, yazma, konuşma ve anlama olduğu görülmektedir. Kutlay Yağmur 2002 yılında, Hollanda ve Almanya da bu konuyla ilgili yaptığı araştırmaya dayalı olarak yazdığı makalesinde anadilde okuma ve yazma becerisinin (erken yaşlarda) edinilmesinin önemini şu şekilde açıklamıştır:

“İlk okulda ana dili eğitimi almayan çocuklar Türkçe okuma-yazma becerisine sahip olmayacak ve dil öğreniminde kritik bir yaş olan 12’den sonra da orta dereceli okullardaki Türkçe öğretimine ilgi tamamen azalacaktır. Türkçe okuma-yazma becerileri olmayan çocukların ana dilindeki becerileri zamanla körelecek ve uzun vadede de ana dili evde konuşulmaz hale gelecektir.”

Şekil 4. Bu soru Türkçe (okuma, yazma, konuşma, anlama) becerilerine yönelik sorulmuştur

Avrupa ülkelerine işçi olarak gelen Türklerin anadili olarak kullandığı Türkçe, onların çoğunlukla kırsal kesimden göç etmiş olmaları ve Türkiye’de konuşulan Türkçenin geçirdiği gelişimi izleyememeleri gibi nedenlerden dolayı standart bir dil olmayıp; her bir kişinin geldiği yörenin genel karakteristik yapısını yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra, sosyal ve kültürel açıdan fakir, nispeten kapalı bir çevrede, tekdüze yaşama bağlı olarak Türkçenin iletişim dili olarak yeterince ve etkin olarak kullanılamaması yeni kuşakların kurallara uygun bir Türkçe öğrenebilmesini engellemektedir.

Hollandaca ve Türkçe alfabelerin farklı olması ve harflerin farklı seslendirilmesinden dolayı, araştırmaya katılan çocuklar Türkçe kitap okumakta, okuduğunu anlayabilmekte veya Türkçe bir cümle yazmakta oldukça zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir. Bu yüzden okumaktan kaçınmakta ya da basit dil kullanımı nedeniyle seviyelerinin altında küçük çocuk kitapları okumaya çalışmaktadırlar. Bir katılımcı Türkçe “namaz hocası” adlı kitabı okuyup anlayamadığını ve “Hollandaca olsa anlayabilirdim” şeklinde kendini ifade etmiştir. Katılımcıların anadil Türkçe konuşurken telaffuz hatası yapmaktan çekindikleri veya uygun anlamlı Türkçe

kelimeyi bulamadıklarında cümlelerin içinde Hollandaca kelimeler kullandıkları çokça rastlanılan bir durum olarak gözlemlenmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

4.1 Sonuç ve Tartışma

Hollanda da yaşayan üçüncü nesil göçmen Türklerin Türkiye'ye ve Türk diline gönül bağlılıkları vardır bu yüzden köklerine bağlı kalmaktadırlar. Bununla birlikte Türk dilini aile ve arkadaş ortamı gibi kısıtlı bir ortamda ve en asgari bir şekilde konuşabilmektedirler.

Aile ortamında anadilini konuşan gençler özellikle okul ve iş hayatında Hollanda dili ve kültürüyle iletişimde bulunurlar. Birey her ne kadar kendisini bir kültüre daha yakın hissetsede diğer kültürün etkisini görmek kaçınılmazdır. Grosjean'a (1993) göre, iki kültür arasında etkileşim öncelikle bireyin içinde gerçekleşir. İki kültürlü bir birey, bu iki kültüre ait özellikleri farklı derecede birleştirir ve sentez yapar.

60 yılı aşkın bir süredir Hollanda da bulunan Türk kökenli göçmenler ve onların torunları entegrasyona kapalı, içe kapalı bir toplum olarak görülmekteyken günümüzde yeni nesil topluma ve ev sahibi kültüre aktif katılım sağlamaktadırlar.

Üçüncü ve daha sonraki nesillerde Türkçe'nin sadece aile ortamında konuşmada sınırlı kalması ve Hollanda dilinin resmi dil olarak okul ve iş yerlerinde konuşulması Türkçelerinin zayıflamasına sebep olabilmektedir. Bu da sonraki nesillere dil aktarımında ciddi sorunlar yaşanabileceğini göstermektedir.

Birinci neslin ve onların öncülüğünde kurulan camii ve cemiyetlerin yaptıkları faaliyetlerin yeni nesillere dil ve kültür aktarımında yeteri kadar etkili olmadıkları gözlemlenmiştir.

Üçüncü ve sonraki nesillerin entegrasyona uyumlu Türkçe dil ve kültür eğitimine sıcak baktıkları gözlemlenmiştir.

4.2 Öneri

Hollanda da yaşayan üçüncü ve daha sonraki nesil Türklerin, Türkçe dili & kültürü, Türk tarih bilgisi ve Türkiye'yi tanımalarına büyük bir ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Bu hususta ailelerin, sivil toplum kuruluşlarının, Türk kültür cemiyetlerinin ve camilerin çaba ve desteklerinin bazı nedenlerden dolayı yeteri kadar etki sağlayamadığı görülmüştür. Bu konuda;

- Gönüllü eğitim öğretim veren kişilerin kişisel durumlarından ötürü hizmete devam edememeleri, yerlerine hemen yeni gönüllülerin bulunamayışı, sürekliliği engellemiştir.
- Aynı şekilde gönüllü hizmet veren kişilerin Türk dili, tarihi ve kültürü konusunda bilgi düzeyi ve bilgiyi aktarma becerisi de professional şekilde olamamaktadır.
- Yurt dışındaa yaşayan Türk çocuklarının seviye ve ihtiyaçlarına göre gerekli kitap ve materiallere ulaşamaması gibi nedenler, örnek verilebilir.

Bu adımları şöyle sıralaya biliriz:

1. Hollanda'ya 4 yıllık camii görevlisi olarak gelen Diyanet vakfına bağlı hocaların Türk dili ve tarihine yönelik eğitimi olmalarını ve bunu genç cemaata aktarabilecek beceriye sahip olmalarına özen göstermek,
2. Kültür dernek ve diğer sivil kuruluşlarında Türkçe ve tarih derslerini hafta sonları ve diğer tatil günlerinde düzenli olarak (Yurtdışı Türkler Bakanlığı) YTB ile bağlantılı en az 10 yıllık program içerisinde hazırlanarak verilmesi,
3. Hollanda'da yaşayan üçüncü ve daha sonraki kuşaklara Türkiye'yi (tarihi ve turistik yerleri) tanıtmak için 2/3 haftalık gezi ve eğitim programları düzenlenmesi,
4. Avrupada yapılan Türkçe yayınların Türk dilini ve kültürünü yüksek seviyeye taşıyacak nitelikte eğitici olmasını sağlamak,

5. Yurt dışında yaşayan Türk gençlerine yönelik (bilhassa bu pandemi döneminde) uzaktan eğitim şeklinde Türkçe dersleri düzenlenmesi,
6. Hollanda genelinde anadili kullanımına yönelik bir araştırma yapılması; kırsal kesim ve büyük şehirlerde yaşayan Türklerin anadili konuşma becerileri, yaşadığı zorluklar ve ihtiyaçlarının bölgelere göre neler olduğunun tespit edilerek, bu konuda gerekli adımların atılmasının sağlanması.

Türkiye Cumhuriyeti devleti'nin ilgili birimlerinin yurt dışındaki Türk çocuklarının ana dili eğitimi sorununa ciddi çözümler bulmaları zorunluluk arzemektedir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, İ. (2008). *Dış-Göç ve Din*, Dem Yay., İstanbul.
- Bedirhan, Y. (2009). Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan Türk çocuklarının kültürel uyum sorunları ve çözüm önerileri. *Akademik Bakış*, 16, 1-7.
- Can, N., & Can, M. (2009). Yurtdışında bulunan Türk çocuklarının eğitimleriyle ilgili sorunları ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 112-130.
- Demirbaş, H. (2014). Eğitim-Kültür Açısından Avrupa'daki Türk Çocukları-Sorunlar ve Çözümler. *Ankara: Nobel Yayın*.
- Gözyayın, N. (1984). Almanya'da Çalışan Türklerin Dili Üzerine. *Türk Dili*, 385, 44-48.
- Grange, J. (2005). Que veut dire intégration? Histoire d'une notion. *20 ans de discours sur l'intégration*, 41-47
- Nuruan, M., Güneş, T., Beder Şen, R., Güneş, S., Kalaycı, A. R. ve Kaplan, M. (2005). Federal Almanya'da yaşayan Türklerin aile yapısı ve sorunları araştırması. *Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü*. <http://www.athgm.gov.tr/upload/mce/eskisite/files/almanya.pdf>, adresinden erişilmiştir.
- Özdemir, M. Çağtay (2006) Sirkeçiden Tiren gider, Varım Yoğum Törem Gider, *Türk Yurdu Dergisi*, 26(224), 102-107.
- Scott, R. A. (1976). Deviance, sanctions, and social integration in small-scale societies. *Social Forces*, 54(3), 604-620.

Web sayfası:

Dilin Önemi ve Anadili Olarak Türkçe .(2015,16 Ekim) Erişim adresi: <http://www.denizlililer.org/tr/bloglar/blog-5/dilin-onemi-ve-anadili-olarak-avrupa-da-turkce-3.html>